

C. alnifolia 'Ruby Spice'

Fotos: Marco Hoffman, PPO Boomkwekerij

Nieuwe cultivars verrijken sortiment Clethra

Clethra is in Nederland tamelijk onbekend. Alleen de soort *C. alnifolia* komt vrij algemeen voor in tuinen en plantsoenen. De laatste jaren zijn er vrij veel nieuwe cultivars op de markt gebracht. Cultivars die *Clethra* een nieuwe impuls bezorgen, zo werd duidelijk in een sortimentsonderzoek en een sterrenkeuring.

Clethra (schijnsels) behoort tot een eigen familie, *Clethraceae*, die nauw verwant is aan de *Ericaceae*. Het geslacht telt circa 30 verschillende soorten, die van nature voorkomen in Noord-Amerika, tropisch Amerika en Zuidoost-Azie. Eén soort, *C. arborea*, komt voor op het Portugese eiland Madeira.

Clethra's worden als tuinplant gebruikt, vooral vanwege de mooie en geurende bloemen die in de (na)zomer verschijnen. Bij enkele soorten, zoals *C. arborea* en *C. pringlei*, heeft ook het (wintergroene) blad sierwaarde. Ook na de bloei, in het vruchtstadium, hebben de meeste soorten nog enige sierwaarde door de zich ontwikkelende vruchten en de vaak rode stijlen en kelk die blijven zitten, wat ook een karakteristiek winterbeeld geeft. Daarnaast hebben enkele soorten een aantrekkelijke herfstkleur, vooral *C. barbinervis* en *C. acuminata* en in iets mindere mate ook *C. alnifolia*.

In de afgelopen twee decennia zijn er vele nieuwe cultivars van *Clethra* op de markt geïntroduceerd. Dit was voor PPO Boomkwekerij een belangrijke aanleiding om het sortiment te onderzoeken op sier- en gebruikswaarde, als onderdeel van het project 'Sortimentsonderzoek sierheesters en coniferen'.

Van *Clethra* zijn ongeveer 20 verschillende soorten en cultivars verzameld en aangeplant in de sortimentstuin Harry van de Laar in Boskoop. Verder zijn planten uit verschillende botanische tuinen en Nederlandse kwekerijen bekeken. Ook zijn diverse literatuurbronnen geraadpleegd.

In samenwerking met de Koninklijke Vereniging voor Boskoope Culturen (KVBC) is tevens een sterrenkeuring bij *Clethra* uitgevoerd. Hierin zijn zowel nieuwe als oude cultivars betrokken. ■

Bekroond sortiment van *Clethra*

De keuringscommissie van de Koninklijke Vereniging voor Boskoope Culturen (KVBC) heeft een sterrenkeuring uitgevoerd bij zowel oude als nieuwe cultivars van *Clethra*. De uitslag van zo'n keuring wordt altijd in sterren uitgedrukt: *** is uitstekend; ** is zeer goed; * is goed en 's' is voor speciale doeleinden.

☆☆☆ *C. alnifolia* 'Anne Bidwell': een prachtige, nieuwe cultivar, die vooral opvalt vanwege de compacte groei en compacte en vertakte, brede bloeiwijze. Vooral de dikke en stijf opgaande bloeiwijze, die bestaat uit vele dicht opeengepakte trossen, is erg karakteristiek. De bloei is zeer rijk en relatief vrij laat. Vooral vanwege de groei- en bloeiwijze is deze cultivar met geen enkele andere cultivar te verwarren. Amerikaanse cultivar van voor 2001.

☆☆☆ *C. alnifolia* 'Ruby Spice': dit is de topper van de rozebloemigen. Qua bloemkleur duidelijk de donkerst (paars)roze gekleurde. De bloei is verder rijk, het blad gaaf en de groeiwijze mooi stevig. Daarbij zijn de bloemtrossen ook kort en stevig. 'Ruby Spice' is een Amerikaanse sport uit 'Pink Spire' uit 1992.

☆☆ *C. alnifolia* 'Hummingbird': deze cultivar valt vooral op vanwege de lage en brede groeiwijze, in combinatie met de rijke bloei en vrij lange opgaande tot overhangende bloemtrossen. Hiermee is 'Hummingbird' uniek en waardevol. Amerikaanse cultivar van voor 1993.

☆ *C. alnifolia* 'Hokie Pink': deze cultivar valt vooral op vanwege de witroze bloemen en de vrij korte bloeiwijze. Vooral vanwege de stevige groeiwijze en vrij stabiele roze bloemkleur overtreft deze cultivar oudere rozebloemigen, zoals 'Rosea' en 'Pink Spire'. Alleen 'Ruby Spice' kreeg een hogere waardering vanwege de nog sterkere paarsrode bloemkleur. 'Hokie Pink' is een Amerikaanse cultivar van voor 1994.

☆ *C. alnifolia* 'Paniculata': deze cultivar heeft een relatief hoge en vrij smalle groeiwijze, een vroege bloei en vrij lange opgaande bloemtrossen. 'September Beauty' heeft dezelfde smalle groeiwijze, maar deze cultivar bloeit duidelijk later. 'Paniculata' is ook mooi in het (onrijpe) vruchtstadium, onder andere door de opvallend rode stijlen. Het is de oudste cultivar van allemaal en nog steeds waardevol in het sortiment. Overigens zijn er inmiddels ook onechte klonen van 'Paniculata' in omloop. Zeer oude Engelse cultivar van voor 1770.

☆ *C. alnifolia* 'Cottondale': dit is een vreemde eend in de bijt, vooral vanwege de zeer lange, hangende bloeiwijze, de zeer late bloei en het grijze blad. Deze cultivar behoort tot *C. var. tomentosa* (voorheen de soort *C. tomentosa*). De cultivar is

C. alnifolia 'Hummingbird'

C. alnifolia 'Paniculata'

Vermeerdering en verzorging

Clethra is te vermeerderen middels zomerstek of zaad. Een andere methode is door afleggers of afsteken van ondergrondse uitlopers; vooral *C. alnifolia* kan zo prima worden vermeerderd. Snoeien van het plantmateriaal is niet of nauwelijks nodig; er hoeft alleen iets uitgedund te worden door af en toe het oude hout weg te knippen. Eventuele radicale snoei van verouderde planten is mogelijk, maar de bloei zal dan zeker twee jaar achterwege blijven. De meeste soorten verlangen een vochtige, venige en zure grond

en staan het liefst in de halfschaduw, net als de meeste *Ericaceae*. Sommige soorten, waaronder *C. alnifolia*, groeien ook prima in de volle zon, mits de grond niet te droog en/of te kalkrijk is. *Clethra* doet het prima als solitair of in een border. Vanwege de dichte groei en ondergrondse uitlopers kunnen vooral van *C. alnifolia* ook grote vakken worden aangeplant. Deze soort kan ook prima worden gebruikt als oeverplant, wat ook vaak de natuurlijke groeiplaats is.

duidelijk minder winterhard dan de andere cultivars van *C. alnifolia*. Geen topper qua sier- en gebruikswaarde, maar wel een erg karakteristieke liefhebbersplant. Amerikaanse cultivar van voor 2001.

De volgende cultivars, allen van *C. alnifolia*, kregen geen sterrenwaardering: 'Creel's Calico', 'Fern Valley Pink', 'Pink Spire', 'Rosea' en 'September Beauty'.

S *C. alnifolia* 'Cottondale'

Botanische soorten van *Clethra*

C. acuminata: deze hoge en grootbladige Amerikaanse soort is sterk verwant aan de beide Aziatische soorten *C. barbinervis* en *C. delavayi*. Het belangrijkste onderscheid is de afwijkende bladvorm, die lang toegespitst is. In Nederland is *C. acuminata* nauwelijks in de handel. De soort komt van nature voor in het oostelijk deel van de Verenigde Staten (VS).

C. alnifolia: dit is in Nederland veruit de bekendste soort. Ten opzichte van de meeste andere soorten, zijn de plant en het blad kleiner. Ook de veelal omgekeerd eironde bladvorm, waarbij alleen de bovenste helft getand is, is kenmerkend voor deze Amerikaanse soort. Door de aanwezigheid van korte ondergrondse uitlopers kunnen planten na verloop van tijd breed uitgroeien. In de herfst kleurt het blad geel en dat geeft de soort toegevoegde waarde. De soort is verspreid in het oostelijk deel van de VS.

Tegenwoordig wordt *C. tomentosa* als variëteit van *C. alnifolia* beschouwd: *C. alnifolia* var. *tomentosa*. De bladeren hiervan zijn aan de bovenzijde zwak behaard, de onderzijde is dicht wollig behaard. Ook de bloemmassen zijn sterk behaard. De winterhardheid is vaak wat minder goed dan die van *C. alnifolia*. In sommige literatuur wordt vermeld dat var. *tomentosa* circa één maand later bloeit dan *C. alnifolia*. Voor de planten op het proefveld gold dit niet voor een van de klonen en wel voor de cultivar 'Cottondale' (die tot var. *tomentosa* behoort). De soort komt van nature voor in het zuidoostelijke deel van de VS.

C. arborea: deze wintergroene struik of kleine boom kan in warmere streken ruim 5 m hoog worden. De bladeren zijn vrij groot, tot circa 12 cm lang en omgekeerd lancetvormig. De witte bloemen zijn gerangschikt in eindstandige vertakte trossen van 7,5-15 cm lang. Bloeitijd late zomer en vroege herfst. De plant in het Nederlandse sortimentsonderzoek heeft reeds de eerste winter na aanplant niet overleefd. Hij is verder in Nederland een zeldzaamheid. *C. arborea* is verspreid op Madeira.

C. barbinervis: op *C. alnifolia* na, is dit de minst onbekende soort. De bladverliezende soort valt op vanwege de vrij aanzienlijke hoogte en het vrij grote blad, dat vooral aan het eind van de takken is gerangschikt en dat conform het blad van *C. alnifolia* vaak het breedst boven het midden is. Vooral bloeiende volwassen planten kunnen erg imponeren, waarbij behalve de bloeiwijze ook de gevlekte en afschilferende bast sierwaarde heeft. Het blad kleurt in de herfst prachtig rood. In veel arboreta en enkele gespecialiseerde kwekerijen is *C. barbinervis* in Nederland aanwezig. Ook de planten op het proefveld hebben het goed gedaan. *C. barbi-*

C. barbinervis

nervis komt van nature voor in Japan, Taiwan en Oost-China.

***C. delavayi* (syn. *C. monostachya*)**: deze Aziatische soort heeft reeds de eerste winter na aanplant in de Nederlandse proef niet overleefd. Ook aangeplant in Kew Gardens (Engeland) overleefde deze soort moeilijk, hoewel men daar erg lovend is over de sierwaarde. De soort is sterk verwant aan *C. barbinervis*. Het belangrijkste onderscheid zit in de bloeiwijze, die bij *C. delavayi* meestal bestaat uit één solitaire tros per tak, terwijl dat er bij de andere soort meer zijn. *C. delavayi* is verspreid in China, met name in de provincie Yunnan.

C. fargesii: bladverliezende struik van 4 m of hoger. De jonge scheuten zijn dicht viltig behaard. De bladeren zijn 6-15 cm lang en (ovaal) lancetvormig. De bloemtrossen zijn 35 cm lang. Bloemen circa 6 mm breed, wit. Deze soort is in Nederland waarschijnlijk niet in cultuur. De planten die in Nederland *C. fargesii* worden genoemd, bleken klonen van *C. alnifolia* te zijn. De plant op het proefveld was een smalbladige en opvallend vroegbloeiende kloon van *C. alnifolia*. De echte *C. fargesii* valt vooral op vanwege de zeer lange bloemtrossen en het smalle blad. Deze soort is verspreid in China.

C. pringlei: grote wintergroene struik of kleine boom. De bladeren zijn ovaal, getand tot de top en glimmend. De bloemen zijn wit en bevinden zich in vrij lange trossen. In Nederland is de bloeitijd erg laat, pas vanaf eind september. *C. pringlei* is nog vrij onbekend als cultuurplant. In Nederland is deze soort tamelijk winterhard; de planten die zijn aangeplant in de proef in Boskoop, hebben het goed gedaan. Ze zijn vooral aantrekkelijk als bladplant. In 1998 is *C. pringlei* in Amerika met succes gekruist met *C. alnifolia* om winterharde *Clethra* met aantrekkelijk blad te krijgen. Het natuurlijke verspreidingsgebied is Mexico.

Het onderzoek werd gefinancierd door het Productschap Tuinbouw.

Marco Hoffman Hoffman is onderzoeker bij PPO Boomkwekerij in Lisse, (0252) 46 21 66/ marco.hoffman@wur.nl.